

THORN, Altstadt

TORUŃ, Panorama

Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa

UCYFROWIENIE ZASOBÓW AKADEMICKICH

REGIONU KUJAWSKO-POMORSKIEGO

DLA POTRZEB NAUKI I DYDAKTYKI CAŁEGO KRAJU

Rzeczpospolita
Polska

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

UNIwersYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
Biblioteka Uniwersytecka

dziedzictwo kulturalno-naukowe

wydawnictwa emigracyjne

czasopisma regionalne

polonica

kolekcja Wacława Górskiego

kpbc.umk.pl

Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu oraz Biblioteka Główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy to biblioteki naukowe dysponujące łącznie niemal 4 mln księgozbiorem. Istotną część tego zbioru stanowią materiały o wysokim stopniu unikatowości i ogromnym znaczeniu dla badań naukowych, dydaktyki akademickiej i dziedzictwa regionu. Biblioteka XXI wieku to miejsce spotkań tradycji z nowoczesnością. Dlatego też obydwie instytucje postanowiły ucyfrowić i upowszechnić w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej (kpbc.umk.pl) 28 tys. nowych, nigdzie wcześniej nie udostępnianych elektronicznie, materiałów. Ponadto zaplanowały poszerzenie otwartej naukowej bazy źródłowej o 15 tys. elektronicznych opisów bibliograficznych, by uzyskać trwałą i bezpłatny dostęp do łącznie 43 tys. dokumentów cyfrowych stanowiących zasoby nauki i nadać im znaczny potencjał ponownego wykorzystania.

W tym celu powstał projekt, na którego realizację Centrum Projektów Polska Cyfrowa przyznało dotację w wysokości 4 599 042,05 zł. Na kwotę tę składają się środki z funduszy europejskich w wysokości 3 892 169,28 zł oraz z budżetu państwa w wysokości 706 872,77 zł. Projekt został przyjęty w naborze nr POPC.02.03.01-IP.01-00-006/17 dla Działania 2.3 *Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa*. Poddziałania 2.3.1 *Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki* (typ II projektu: cyfrowe udostępnienie zasobów nauki). Czas realizacji projektu: od 1 sierpnia 2018 r. do 31 lipca 2021 r.

W ramach zadania retrokonwersji nastąpi:

poszerzenie dostępu do informacji naukowej elektronicznej oraz przyspieszenie wyszukiwania informacji o zasobach bibliotecznych obu uczelni poprzez retrokonwersję i udostępnienie w Internecie 15 tys. rekordów egzemplarzy w opisach bibliograficznych zasobów bibliotecznych, które nie są dostępne w postaci elektronicznej

umieszczenie nowych rekordów w katalogach własnych oraz przesłanie do bazy centralnego katalogu Polski NUKAT (nukat.edu.pl) i za ich pośrednictwem do światowego WorldCat (worldcat.org). Opisy będą wykonywane w standardzie MARC21 z wykorzystaniem reguł katalogowania ISBN z elementami RDA.

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu do zadania retrokonwersji wyselekcjonowano nabytki z lat 80. i 90. XX w. oraz inne szczególnie cenne materiały dla zbiorów ksiąźnicy.

W zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu znajdują się 72 średniowieczne kodeksy powstałe od początków XII do początków XVI wieku na obszarze Rzeszy Niemieckiej, we Włoszech, w Paryżu, Pradze, w Prusach Krzyżackich oraz w Persji. W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa zdigitalizowano i udostępniono łącznie 14 rękopisów. Znalazło się wśród nich 12 rękopisów krzyżackich, jeden modlitewnik niderlandzki oraz *Dīvān Hāfiza* zawierający mistyczne liryki jednego z najśłynniejszych perskich poetów. Wszystkie wykazują ogromne bogactwo treści i zdobień. Rękopisy krzyżackie, zgromadzone na zamku w Tapiawie na północ od Królewca, zostały w latach 40. XVI w. umieszczone przez księcia Albrechta Hohenzollerna – ostatniego wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego i pierwszego świeckiego władcę Prus – w bibliotece zamkowej w Królewcu. Do początku 1944 r. najcenniejsze zbiory Państwowej Biblioteki w Królewcu – wśród nich rękopisy krzyżackie i rękopis perski – ewakuowano do Słobit i Karwin pod Pasłękiem (na terenie dawnych Prus Wschodnich). W I. połowie 1946 r. księgozbiór ten został zabezpieczony przez Inspektorat Szkolny w Pasłęku, a w lipcu tego roku przekazany Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu. Modlitewnik niderlandzki został nabyty przez toruńską księżnicę uniwersytecką w 1968 r.

Modlitewnik (m. in. Geert Groote, Vigiliae defunctorum, Komuniegebete)

Język niderlandzki. 2. poł. XV w. Pergamin. Niderlandy północne. Warsztat nieznan. 16,5 × 11,5 cm. K. I+39+I. Rps 1153/1

RĘKOPISY ŚREDNIOWIECZNE

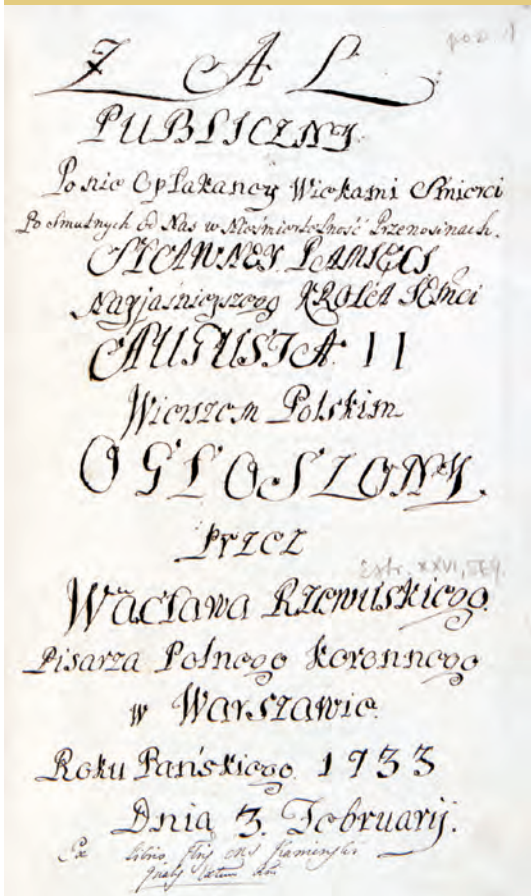

Heinrich von Hesler, Apokalypse

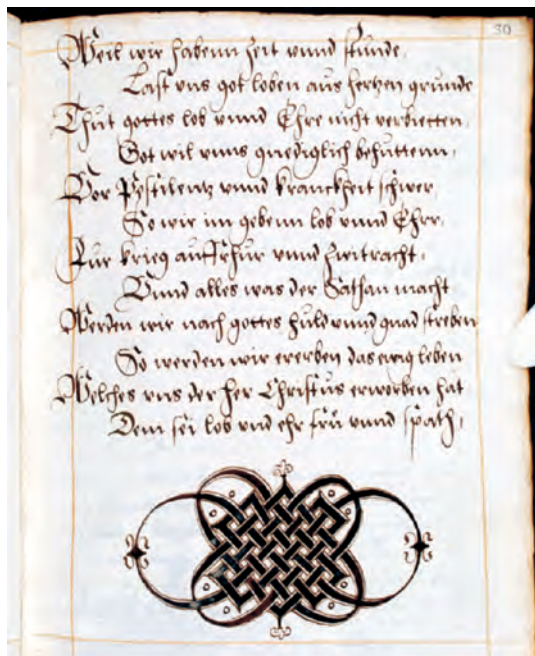
Język niemiecki. Lata 70. XIV w. Pergamin. Malbork? 31 × 23,5 cm. k. 175 v. Rps 44/III. *Apokalypse* – to wierszowana parafraza Apokalipsy św. Jana Apostoła, autorstwa turyngijskiego poety Heinricha von Hesler.

Dīvān Hāfiza. Język perski. 1513. Papier. 35 × 23 cm. II + 135 k. Rps 70/III
Rękopis zawiera poezje jednego z najśłynniejszych perskich poetów: Muhammada Ḥāfēz-e Shīrāzī, znanego pod pseudonimem Hafez (1315-1390).

Kopiarz rękopisów i druków z lat 1733-1735 dotyczących sporów politycznych w Rzeczypospolitej wywołanych śmiercią Augusta II oraz jednoczesną elekcją Stanisława Leszczyńskiego i Augusta III.
Języki: polski, łaciński. Ok. 1745 r.
Papier. 33,5 x 19,5 cm. K. 624 + II.
Wolumin oprawny. Rps 124/IV

Zbiór modlitw (1. Benedict Tulling, Ein ermanung an alle vnd jtzliche hohe Oberkeit...; 2. Einn gebete welches mann Inn der Kirche...)
Język niemiecki. Lata 60. XVI w. (między latami 1561 i 1568). Papier. 19 x 15 cm. K. 54.
Wolumin oprawny. Rps 18/I
Kodeks zawiera zbiór modlitw wyznania luterańskiego

W Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przechowujemy dzisiaj około 330 rękopisów nowożytnych (powstałych w latach 1521-1800). Przeważająca większość z tej kolekcji, około 250 manuskryptów, pochodzi z tak zwanych zbiorów zabezpieczonych, czyli przede wszystkim z księgozbiorów byłych niemieckich bibliotek i archiwów z obszaru ziem północnych i zachodnich wcielonych do Polski w 1945 r. Do Torunia trafiły rękopisy przede wszystkim z terenu Prus Wschodnich i Pomorza Zachodniego (wraz z jego zaodrzańską częścią), w mniejszym stopniu ze Śląska. W toruńskiej Bibliotece Uniwersyteckiej znalazły się także archiwalia różnych instytucji i towarzystw niemieckich z terenu Inflant, przewiezionych podczas II wojny światowej do Poznania. Pod terminem zbiory zabezpieczone kryją się również manuskrypty pochodzące z niektórych przedwojennych polskich bibliotek z terenu Pomorza Gdańskiego. W całej kolekcji rękopisów nowożytnych dominują materiały o charakterze archiwalnym (37%). Z manuskryptów o charakterze bibliotecznym najwięcej jest kodeksów o tematyce historycznej (21% całej grupy rękopisów nowożytnych), religijnej i teologicznej (13%), prawniczej (6%) oraz filozoficznej (5%). Do projektu wytypowano w sumie 100 rękopisów. W tej liczbie znalazło się 14 kodeksów średniowiecznych oraz 86 manuskryptów powstałych w epoce nowożytnej. Zdecydowana większość z tych ostatnich to kodeksy zawierające teksty w języku niemieckim. Tylko 16 woluminów zawiera zabytki w języku łacińskim, a kilka jest w języku polskim. Z pewnością zbiór ten może być wyczerpującym źródłowym materiałem pomocniczym dla historyków epoki nowożytnej i średniowiecza badających dzieje Prus, Pomorza oraz państwa polskiego.

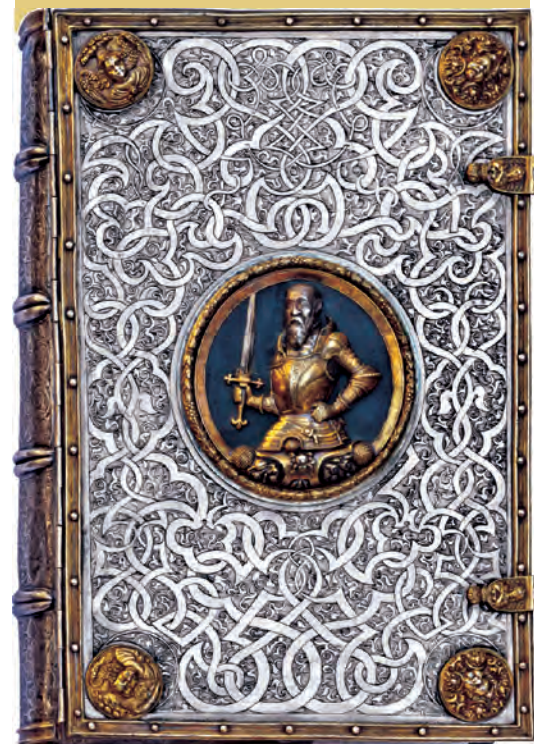

RĘKOPISY NOWOŻYTNE

Heinrich von Reden, Cronica der Preussen
Język niemiecki. 1626 r. Papier. 30 x 19 cm. K. 262 + XLI. Wolumin oprawny. Rps 61/III. Wolumin zawiera ponad 100 rysunków, w większości kolorowych.

Srebrna Biblioteka księcia Albrechta Hohenzollerna, żyjącego w latach 1490-1568, ostatniego wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego i pierwszego świeckiego władcy Prus Książęcych oraz jego drugiej żony Anny Marii powstała w okresie 1545-1562. Większość opraw została wykonana około 1555 r. w stolicy Prus Książęcych – Królewcu (dzisiejszy Kaliningrad). Pierwotnie liczyła ona 20 woluminów. Dziś znamy miejsce przechowywania 15 z nich, z czego większość (12 opraw) znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu. Pozostałe 5 woluminów zaginęło w okresie tuż po zakończeniu II wojny światowej i do dziś nie znamy ich późniejszych losów. Przyjmuje się, że oprawy Srebrnej Biblioteki są szczytowym osiągnięciem złotnictwa królewieckiego, które swój rozkwit zawdzięczało przede wszystkim Albrechtowi Hohenzollernowi. Srebrna Biblioteka na tle złotnictwa europejskiego jest zjawiskiem unikatowym, odznacza się wysokimi walorami artystycznymi, jest jednym z najcenniejszych zabytków złotnictwa epoki renesansu, stanowi unikatowy w skali światowej zbiór biblioteczno-muzealny, nie znamy bowiem drugiej tak dużej kolekcji książek oprawionych całkowicie w srebro. Kolekcje toruńskich srebrnych opraw ucyfrowiono w technice 3D i udostępniono w kpsc.umk.pl

Prawdopodobnie warsztat Hieronymusa Köslera we współpracy z Gerhardem Lenzem. Sygn. Ob.6.III.703-704.
Wymiary oprawy: 315 x 227 x 80 mm.
Data wykonania: prawdopodobnie 1555 r.

SREBRNA BIBLIOTEKA

Warsztat Hieronymusa Köslera, prawdopodobnie we współpracy z Gerhardem Lenzem. Sygn. Ob.6.III.711
Wymiary oprawy: 342 x 232 x 88 mm.
Data wykonania: prawdopodobnie 1555 r.

Warsztat Hieronymusa Köslera, prawdopodobnie we współpracy z Gerhardem Lenzem. Sygn. Ob.6.III.712.
Wymiary oprawy: 330 x 221 x 63 mm.
Data wykonania: prawdopodobnie 1555 r.

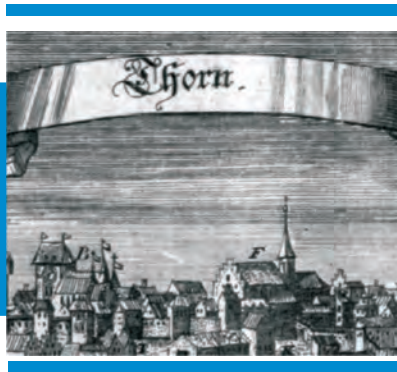

Dragheim, Johann Benjamin (1700-1761).
Vita Jacobi Henrici Zerneckii, Præconsulis
Thoruniensis : Scriptis, ... Franc. Et Lipsiæ:
[Gdańsk] : Apud Bibliopol. Georg. Marc.
Knochium, 1733.

Miedziorytowy portret burmistrza Jacoba Heinricha Zerneckiego (1672-1741) — strona przedtytułowa, 198 x 157 mm, sygn. 265488

Kolekcja starych druków zgromadzona w Bibliotece Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu liczy niemal 50 tysięcy woluminów, w tym 106 inkunabułów, czyli druków wydanych przed 1501 r. Początek tej kolekcji związany jest z przejściem w latach 1945-1949 tzw. zbiorów zabezpieczonych, pozostałych na ziemiach włączonych do Polski po zakończeniu II wojny światowej. Proweniencja zbiorów jest różnorodna, wiąże się bowiem bezpośrednio z burzliwą historią Prus Królewskich i Prus Książęcych oraz Pomorza Zachodniego, skąd wywodzi się przeważająca część kolekcji. Największy udział w zbiorach toruńskiej biblioteki mają druki proveniencji królewieckiej. Wśród pozostałych wymienić należy część księgozbioru Biblioteki Uniwersyteckiej w Greifswaldzie, zbiory bibliotek gimnazjalnych z Chełmna, Chojnic, Głubczyc, Paczkowa, fragmenty księgozbiorów podworskich Lehndorffów ze Sztynortu i Dönhoffów z Drogoszy, a także pochodzące ze Szczecina i Koszalina zbiory kościelne, szkolne oraz prywatne. Z zespołów o polskiej proveniencji należy wyszczególnić te pochodzące z biblioteki Potockich z Tulczyna, część rozproszonych księgozbiorów hrabiego Czesława Lasockiego i hrabiego Zygmunta Pusłowskiego. Bardzo cenny jest również depozyt rodziny Sczanieckich z podtoruńskiej Nawry. Pod względem językowym toruńska kolekcja starych druków zdominowana jest przez niemiecki i łacinę. Niemniej język polski reprezentują m.in. bardzo rzadkie druki, jak *Catechismus to iest nauka Krzescianska Jana Maleckiego* (Królewiec 1546) czy *Cantional albo księgi chwal Boskich* (Królewiec 1554). Do projektu POPC zakwalifikowano około 200 starych druków z zasobów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu.

STARE DRUKI

Jabłoński, Daniel Ernest (1660-1741).
Thorn Affligée: Ou Relation... — A Amsterdam:
 Chez Pierre Humbert, 1726.
 Miedzioryt przedstawiający śmierć burmistrza
 Johanna Gottfrieda Rösnera (sygnowany "M. Pool
 Sculp." — rytownik Matthys Pool, 1670-1732).
 — po stronie 130, 158 x 127 mm, sygn. Pol.8.II.3929

Stracenie dnia 7 grudnia 1724 prezydenta Torunia, Jana Gotfryda Rössnera, i 9 mieszczan ewangelików na szafocie na rynku w Toruniu. Kościół św. Jakuba (Toruń, Polska). Herb Torunia.
 Miedzioryt. Jako jeden z trzech dodatkowych, które występują tylko w druku o sygnaturze 265900 — wklejony przez introligatora między stronami 52 i 53; 183 x 270 mm

Zbiory kartograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu obejmują: mapy, atlasy, globusy oraz wydawnictwa kartograficzne: książki i czasopisma dotyczące historii i teorii kartografii, a także inne materiały pomocnicze jak słowniki geograficzne i językowe, bibliografie, drukowane katalogi, biografie, encyklopedie. Gromadzenie jest ukierunkowane na jednostki dotyczące obszaru Polski północnej, rejonu morza Bałtyckiego i obszarów należących w przeszłości do Polski, ale zbiór nie jest ograniczony terytorialnie, czasowo i językowo. Pod względem chronologicznym są to druki od XV w. po współczesność. Tematycznie obejmują mapy i atlasy ogólnogeograficzne, kartografię astronomiczną, historyczną, demograficzną, komunikacyjną, a także szczegółowe mapy topograficzne, hydrograficzne i zoologiczne. Stan księgozbioru na koniec 2019 r. to 21 976 pozycji inwentarzowych w tym: 2 024 atlasów, 11 732 map i 8 218 map sekcyjnych, 2 globusy. Najcenniejszy i najstarszy zasób Sekcji Kartograficznej – zbiór map i atlasów wydanych przed 1801 r. - w liczbie 74 atlasy i 150 map – może być interesujący przede wszystkim dla historyków kartografii. Dzieła Marco Beneventano, Agnese Batisty, Gerarda Merkatora, Sebastiania Münstera, Abrahama Orteliusa, a także Hondiusów, Blaeu'w, Hommanów i innych wybitnych kartografów. W ramach projektu ze zbiorów kartograficznych toruńskiej Biblioteki Uniwersyteckiej wykonano opisy bibliograficzne i ucyfrowiono 50 map i 5 atlasów. Wybrane obiekty zostały wydane w XIX w. i obejmują obszary znajdujące się w historycznych i obecnych granicach Polski. Są to m.in.: atlasy Joachima Lelewela, mapy Leonarda Chodźki, Jana Nipanicza, Juliusza Kolberga.

Atlas, Sive Cosmographicae Meditationes De Fabrica Mundi et Fabricati Figura
Gerarda Merkatora z 1595 r. wydany w Duisburgu.
Sygn.A-123-V

ZBIORY KARTOGRAFICZNE

Carte générale routière, historique et statistique des Etats de l'ancienne République de Pologne indiquant son étendue territoriale avant le premier partage en 1772 avec le divisions établies en 1815, a l'époque du sixième partage de ce pays, consommé dans le congrès de Vienne dressée par Léonard Chodźko.
Paris, 1840. Sygn. M-6884

Histoire de Pologne par Joachim Lelevel: atlas contenant les tableaux chronologiques et généalogiques, et les cartes géographiques de différentes époques. Joachim Lelevel.
Paris, 1844. Sygn.A-539-IV

Auf der Thorner Strassenbahn. Scherz-Gavotte für Pianoforte Op. 83.

Thorn, Justus Wallis, [1891]. Sygn. IV 17776
 Druk został wydany z dużym prawdopodobieństwem z okazji uruchomienia w Toruniu pierwszej linii tramwaju konnego na trasie Bydgoskie Przedmieście – Dworzec Toruń Miasto, w maju 1891 r.

Polonez skomponowany na fortepian przez znakomitego i znanego artystę. Rodaka. Dzieło pośmiertne. Warszawa. Nakład i własność J. Kaufmana, lit. W. Szaniawski. 136. w Zak. Litog. M. Gotz N° 2. [ca 1869]. Sygn. III 16093

Młodzięczy Polonez Ges-dur Fryderyka Chopina został skomponowany prawdopodobnie w ostatnich latach bytności kompozytora w Warszawie lub krótko po wyjeździe do Wiednia w 1830 r. Prezentowana edycja Poloneza Ges-dur opus posth. Fryderyka Chopina jest jedyną dostępną w Polsce i prawdopodobnie na świecie.

W zbiorach muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu są gromadzone rękopisy i druki utworów muzycznych, dokumenty dźwiękowe i audio-wizualne. W ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa zdigitalizowano i udostępniono 350 muzykaliów. Projektem objęty został wyselekcjonowany materiał nutowy pochodzący z tzw. zbiorów zabezpieczonych, cimelia i Pomeranica z XIX wieku, a także rękopiśmienna spuścizna kompozytorska Zygmunta Moczyńskiego (1871-1940), nestora pomorskich kompozytorów. Pośród cimeliów szczególnie cenna jest kolekcja dziewiętnastowiecznych edycji dzieł Fryderyka Chopina z naniesieniami ołówkowymi „typu Chopinowskiego”, a także rzadka edycja utworu Stanisława Moniuszki. Toruński zbiór chopinianów zawiera ponad 70 egzemplarzy pierwszych wydań. W sześciu wydawnictwach (Nokturny op. 9, 15, 27, Mazurki op. 41, Sonata op. 35 i Mazurki op. 50) znajdują się ołówkowe adnotacje kompozytora, które zostały poddane szczegółowej analizie graficznej i merytorycznej oraz porównane z naniesieniami Chopina w egzemplarzach o niekwestionowanej autentyczności, przez współredaktora wszystkich tomów *Wydania Narodowego Dzieł Fryderyka Chopina*, dr hab. Pawła Kamińskiego. Pośród pomeraniców na uwagę zwracają dwa okolicznościowe druki nutowe wydane w Toruniu w drugiej połowie XIX wieku. Druki i rękopisy nutowe z tzw. zbiorów zabezpieczonych obejmują wybrane zespoły proveniencyjne z terenów historycznych Polski Północnej od Szczecina po Królewiec. Zaprezentowane zostały m.in. nuty z księgozbiorów byłych niemieckich bibliotek podworskich i kolekcjonerskich, a także materiał nutowy pedagogów i kompozytorów zawiązanych z Kujawami i Pomorzem Zachodnim.

KOLEKCJA MUZYKALIÓW

Trois nocturnes pour le pianoforte composés et dédiés à Madame Camille Pleyel par Fréd. Chopin. Oeuvre 9. Pr. 14 Gr. Propriété des Editeurs. Enregistré aux Archives de l'Union. Leipzig, chez Fr. Kistner. Paris, chez M. Schlesinger. 995. Sygn. IV 5439

Szczególnie cenny pierwodruk Nokturnów op. 9, niemieckiego wydania Kistnera ze stycznia 1833 r., który zawiera ołówkowe naniesienia wpisane ręką Chopina.

Prezentowane pocztówki z Gabinetu Zbiorów Graficznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu są tylko niewielkim ułamkiem ogromnego ponad 180-tysięcznego zbioru. Wybrane w ramach projektu 500 kart pocztowych ilustruje region kujawsko-pomorski i pomorski z jego zabytkowymi miastami i miasteczkami. Najstarsze pochodzą z końca XIX w. Opracowano także te z początku wieku oraz lat pierwszej wojny światowej, po okres międzywojenny włącznie. Stanowią one bezcenną dokumentację historycznych wydarzeń, miejsc, obiektów, których często już nie ma, albo zostały całkowicie zmienione. Do jednych z ciekawszych przykładów należy pocztówka z 1904 r. ukazująca nieistniejący już Dom Zdrojowy z ogrodami na Westerplatte zatytułowana *Seebad Westerplatte. Kurhaus mit Garten* [KP.65], czy pocztówka z Brodnicy powstała przed 1921 r., ukazująca Duży Rynek, który niegdyś był placem targowym oraz nieistniejący już pomnik wojenny [KP.7]. Wszystkie prezentowane obiekty mają wartość nie tylko ikonograficzną i dokumentalną, ale często też charakteryzują się wysokimi walorami estetycznymi i artystycznymi. Pocztówki wydawane były w tym czasie głównie przez księgarzy oraz właścicieli składów materiałów piśmienniczych. W celach reklamowych pocztówki wydawali także właściciele znanych hoteli i restauracji. Karty pocztowe z naszego regionu do pierwszej wojny światowej wydawane były głównie przez niemieckich wydawców z miast prezentowanych na danej pocztówce, ale także w innych miastach między innymi w Berlinie, czy Lipsku. W okresie międzywojennym natomiast dominowali wydawcy polscy.

Strasburg (Westpr.): Masssurenturm.

Wydawca: Richard Apmann. Stettin, [przed 1910]. Sygn. KP.11. Pocztówka. Druk. 13,8 x 8,8 cm
Brodnica - zdjęcie Wieży Mazurskiej (Bocianiej) w wypukłym owalu, całość otoczona ramką.

DAWNE POCZTÓWKI

Gruss aus Culmsee. Wydawca: J.H. Bergmann. Culmsee, [1901]. Sygn. KP.29. Pocztówka. Druk. 9 x 14 cm.
Chełmża - pocztówka trzyobrazkowa

Seebad Westerplatte. Kurhaus mit Garten. Wydawca: Clara Bernthal. Danzig, [1904]. Sygn. KP.65. Pocztówka. Druk. 8,8 x 13,8 cm
Gdańsk - Westerplatte, Dom Zdrojowy z ogrodami. Data powstania na podstawie wzoru formalnego dokumentu.

Inowrocław: ul. Toruńska. Wydawca: Kunst u. Verlaganstalt Schaar und Dathe Komm. Ges. a. Akt. Schaar & Dathe (Trewir). Trier, [między 1910 i 1920]. Sygn. KP.203. Pocztówka. Druk. 8,8 x 13,8 cm

**„Państwo Polskie jest wspólnym
dobrem wszystkich obywateli”**

OBYWATELE!

**W dniu 6 listopada 1938 r.
odbędą się wybory do Sejmu**

Pan Prezydent Rzeczypospolitej zarządził wybory do Izby Ustawodawczej, **„żeby mogły one w pracy swej dać
pełniejszy wyraz nurtującym w społeczeństwie prądom”.**

Udział obywatela w wyborach nie jest tylko jego
prawnem, jego przysługą — to jest ułtka, ale i zaszczytny
obowiązek.

Jego Eminencja Ks. Kardynał Dr. August Hlond, Prymas Polski
otwiera:

„Udział w wyborach do Izby Ustawodawczej to akt
z natury swej obywatelski, polityczny, państwowy. —
Spełniamy go dla Państwa. Dla tego przy wyborach
powinniśmy się kierować zasadą dobra Państwa. —
A Państwo to nie tylko urząd, lecz przede wszystkim
treść historyczną. Można dysputować o ustroju, nie
wolno godzić w istotę państwowości.
Nie można wydawać Państwa na łaskę i niełaskę losu.
Zdrowym rozumem życiem państwowego powinni się
zainteresować wszyscy obywatele w tej mierze, w której
to możliwe. **Trzeba iść do urny z poczuciem
obowiązku patriotycznego”.**

Dlatego wszyscy do urn wyborczych!

Ulotka wydana 25 października 1938 r.
przez Obywatelski Komitet Wyborczy na powiaty:
inowrocławski, żniński, mogileński i szubiński.

Dokumenty ulotne Gabinetu Dokumentów Życia Społecznego Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu opisują wszystkie sfery życia, obejmujące takie dziedziny jak: kulturę, politykę, gospodarkę, życie rodzinne i towarzyskie, szkolnictwo, wojsko, zdrowie. Spośród zbioru, liczącego około 200 tys. obiektów, do digitalizacji w ramach projektu POPC wybrano ponad 800 dokumentów ulotnych; zaproszeń, apeli, odezw, afiszy, programów, fotografii. Na szczególną uwagę ze względu na wartości poznawcze: dokumentacyjne, techniczne, ikonograficzne i artystyczne zasługuje kolekcja najstarszych fotografii z przełomu XIX i XX wieku, która reprezentuje prace europejskich zakładów fotograficznych od Paryża, Wiednia poprzez Warszawę, Toruń, Inowrocław, Grudziądz po Wilno, Lwów, Petersburg. Pozwalają one prześledzić historię przemian społecznych, zmieniających się tendencji w sztuce i modzie oraz rozwój technologii od lat 60. XIX w. do 1945 r. Kolejną kolekcją, o której warto wspomnieć, są druki ulotne z okresu II Rzeczypospolitej. Dokumenty te utrwalają bardzo ważne wydarzenia w dziejach Niepodległej: proces powstawania państwa polskiego w l. 1918-1919 r., wojnę polsko-bolszewicką (1919-1921), konflikty: polsko-ukraińskie i polsko-litewskie, zabójstwo prezydenta II RP Gabriela Narutowicza w 1922 r. czy zamach stanu w 1926 r. Zbiór ten może służyć za świadectwo procesów społecznych zachodzących w czasie budowania nowej państwowości m.in. wzrostu świadomości wpływu na życie polityczne kraju, co wyraźnie zostało zapisane na drukach ulotnych dotyczących wyborów parlamentarnych.

Książę Leon Sapieha (1809-1978),
portret reprezentacyjny, fot. Carl von Jagemann,
Wiedeń, 2 poł. XIX w., sygn. f-1831

DOKUMENTY ULOTNE

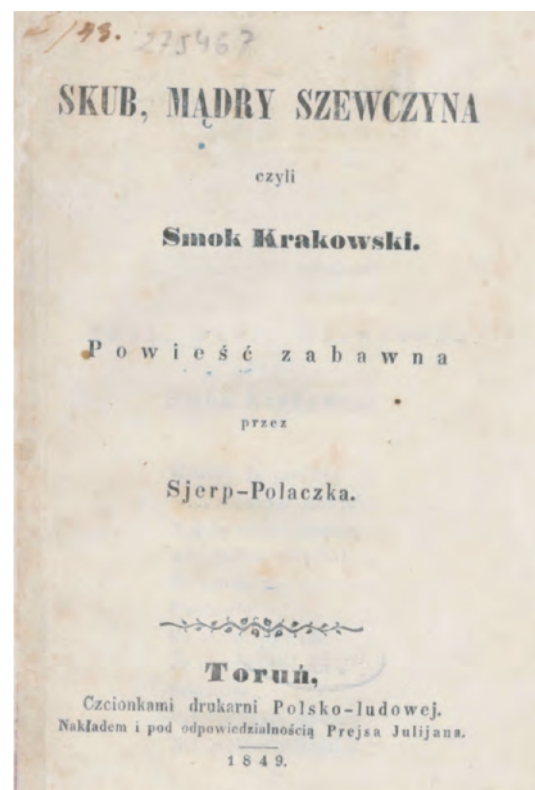
Chełmno – widok kościoła klasztornego na wzgórzu,
fot. Edward Mertens (1860-1919), koniec XIX w., sygn. F-2072

W kolekcji wydawnictw z XIX i pierwszej połowy XX w. bogato reprezentowane są prace naukowe i popularnonaukowe poświęcone dziejom miejscowości z terenu Pomorza, Warmii i Mazur oraz szeroko rozumianej strefy nadbałtyckiej (od Szczecina po Tallinn). Występują w niej również publikacje regionalne z terenu Kujaw i ziemi dobrzyńskiej. Nie brakuje także druków o charakterze dokumentacyjnym, informacyjnym i fachowym, rejestrujących bieżące wydarzenia społeczne, polityczne, kulturalne i religijne. W tej grupie szczególnie istotne są wydawnictwa polskojęzyczne z terenu byłych pruskich prowincji Westpreussen i Ostpreussen, wśród których wyróżniają się rzadkie druki oficyn wydawniczych zasłużonych dla podtrzymania polskości w okresie przed 1920 r. Uzupełnieniem zbioru druków pomorskich z okresu pruskiego są wydawnictwa polskie z lat międzywojennych tłoczone przez grudziądzkie Zakłady Graficzne Wiktora Kulerskiego, toruńską Drukarnię Robotniczą, *Gazetę Kaszubską* z Wejherowa oraz urzędy państwowe byłego województwa pomorskiego. Nie mniej unikatowe są przykłady produkcji niemieckich oficyn wydawniczych, które były przeznaczone dla polskojęzycznej ludności państwa pruskiego. Dużą grupę obiektów stanowią wydawnictwa źródłowe do dziejów strefy nadbałtyckiej. Bogato reprezentowane są publikacje pochodzące z królewieckiego ośrodka wydawniczego, druki z terenu państw nadbałtyckich oraz regionalne druki z miast pomorskich, warmińskich i mazurskich. Przeważają teksty o tematyce historycznej, przedstawiające dzieje rodów, historię kościołów i związków wyznaniowych oraz funkcjonowanie szkolnictwa na Pomorzu.

Heuer, Reinhold. *Die Werke der bildenden Kunst und des Kunstgewerbes in Thorn bis zum Ende des Mittelalters*. Thorn: W. Lambeck; Buchdruck. der Thorner Ost. Ztg, 1916. Sygn. 688759

POMERANICA PRUSSICA BALTICA

Prejs Julian Walenty. *Skub, mądry szewczyzna czyli smok krakowski: powieść zabawna przez Sjerp-Polaczka*. Toruń: nakładem Prejsa Julijana; czcionkami drukarni Polsko-Ludowej, 1849. Sygn. 809904.

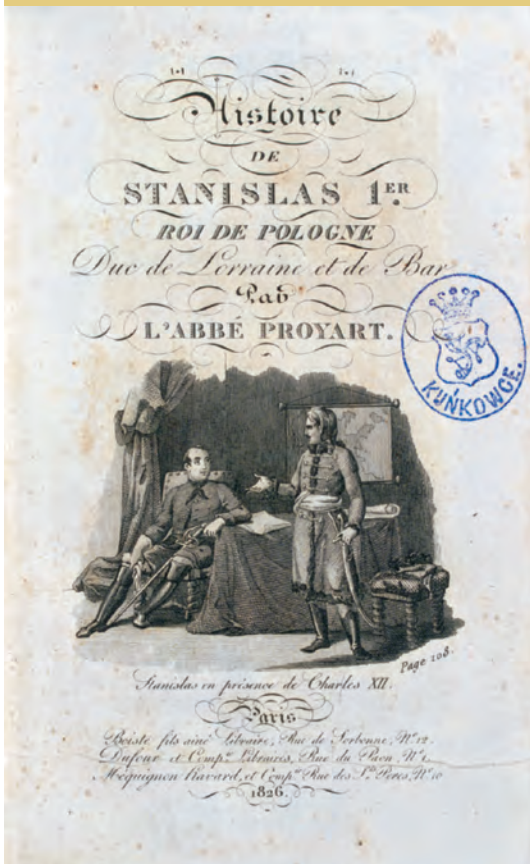
Rzadkie wydawnictwo "dla ludu" autorstwa Juliana W. Prejsa (1820-1904), działacza narodowego, "ojca prasy ludowej na Pomorzu" w okresie niewoli narodowej.

Napiersky Jacob Gottlieb Leonard. *Die Erbebücher der Stadt Riga 1384-1579*. Riga: N. Kymmels' Buchhandlung, 1888. Sygn. 10135

Siemieński Lucjan. *Wieczory pod lipą czyli Historia Narodu Polskiego opowiadana przez Grzegorza z pod Raclawic i jego Syna z dodatkiem Konstytucji 17. 3. 1921 r.* Grudziądz: Zakłady Graficzne Wiktora Kulerskiego, 1922. Sygn. 729097

Proyart Liévain Bonaventure. Histoire de Stanislas Ier, roi de Pologne, duc de Lorraine et de Bar. Paris: Boiste fils ainé Libraire [etc.]; de l'Imprimerie de Crapelet, 1826. Sygn. 316185 Biografia króla Polski Stanisława Leszczyńskiego (1677-1766) wydana w Paryżu w 1826 r.

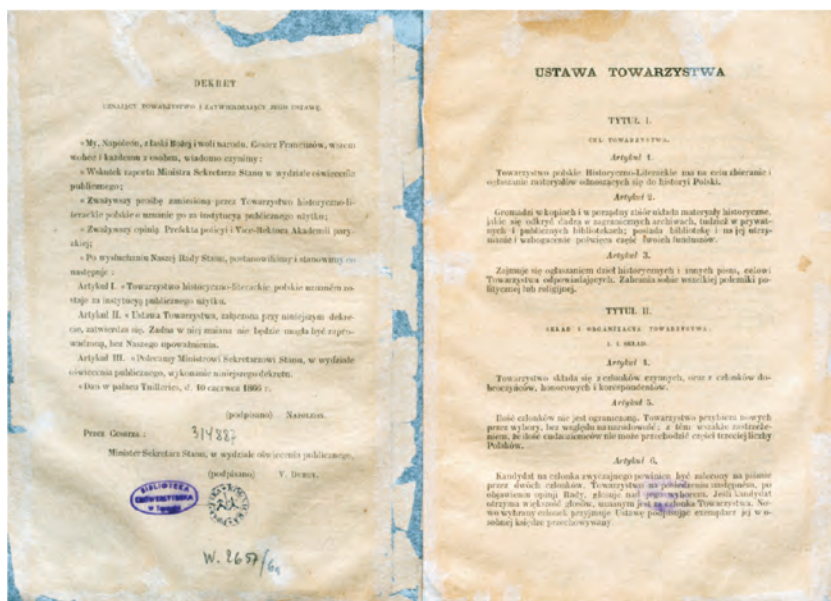
Kolekcja poloniców wydanych oryginalnie po 1800 r., opublikowanych w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej w ramach projektu, zawiera głównie obiekty cyfrowe druków zwartych z okresu niewoli narodowej, w skromniejszym natomiast zakresie z lat 1918-1939. Zaprezentowano zarówno książki wydane nakładem polskich oficyn funkcjonujących poza ziemią polską, jak i publikacje zagranicznych firm wydawniczych, w których ofercie znajdowały się książki w języku polskim, polskich autorów lub o tematyce związanej z Polską. Najwięcej wydawnictw związanych jest z działalnością Wielkiej Emigracji. Udostępniono kopie cyfrowe druków będących świadectwem toczącej się na wychodźstwie dyskusji na temat „sprawy polskiej”, przyczyn niepowodzeń zrywów powstańczych, sytuacji międzynarodowej, roli emigracji i problemów w jej działalności. Występują również dzieła literackie polskich autorów tworzących poza krajem, prace naukowe, głównie historyczne o dziejach narodu polskiego oraz biografie postaci historycznych związanych z Polską. W skromniejszej liczbie przedstawiono również przykłady publikacji władz zaborczych przeznaczonych dla ludności polskiej oraz druki religijne dla polskich wiernych opublikowane przez zagraniczne ośrodki wydawnicze. Dużą część udostępnionych książek z lat 1800-1939 stanowią druki obcojęzyczne. W grupie tej reprezentowane są zarówno tłumaczenia dzieł literatury polskiej na różne języki europejskie, dzieła naukowe poświęcone Polsce, jak również twórczość publicystyczna autorów obcojęzycznych zainteresowanych sytuacją na ziemiach polskich.

POLONICA

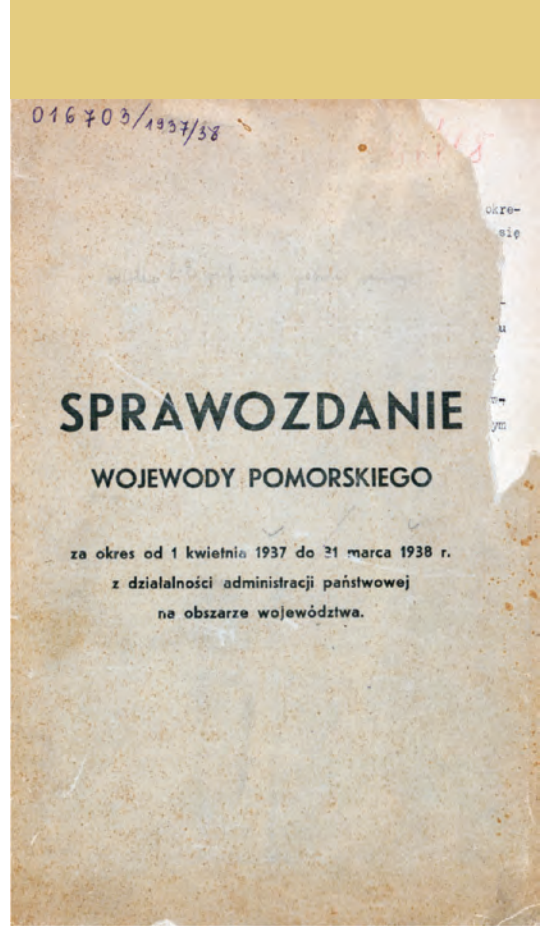

Sprawa górnicza. Londyn: Wydawnictwo Polskiej Partii Socjalistycznej z pod zaboru pruskiego; Printed by Al. Dębski, 1896. Sygn. 814627 Rzadki socjalistyczny druk propagandowy z końca XIX w.

Ustawa Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Paryż: Société historique et littéraire polonaise, [ca 1866]. Sygn. 314887 Broszura z okresu po powstaniu styczniowym zawierająca Ustawę regulującą działalność Towarzystwa Historyczno-Literackiego, jednej z najważniejszych instytucji Wielkiej Emigracji.

Czasopisma są ważnym elementem zbiorów bibliotecznych, szczególnie istotnym w bibliotekach naukowych. Zasób Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu to ponad 50 tys. tytułów czasopism, prawie 650 tys. woluminów. Oprócz bieżących czasopism naukowych i popularno-naukowych, tak bardzo potrzebnych w procesie studiów, ważną rolę odgrywają periodyki dawne, które są cennym źródłem do badań z różnych dziedzin nauki. W Bibliotece Uniwersyteckiej zgromadzono bogaty, chociaż nie kompletny zbiór czasopism regionalnych i lokalnych ukazujących się w XIX i I połowie XX w. Wśród nich na uwagę zasługuje prasa codzienna, a także sprawozdania instytucji działających w wspomnianym okresie w Toruniu i w szeroko pojętym regionie pomorskim. Spośród tego typu wydawnictw w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa do digitalizacji i udostępnienia w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej wybrano 1800 egzemplarzy gazety regionalnej, 500 sprawozdań instytucji działających w regionie w XIX i I połowie XX w. oraz 70 obiektów sprawozdań Towarzystwa Naukowego w Toruniu z lat 1947-2016. W grupie pierwszej znalazł się *Dzień Pomorski: bezpartyjne pismo codzienne*, wydawane w Toruniu w latach 1929-1936 przez utworzoną w 1929 r. Pomorską Spółdzielnię Wydawniczą. Na uwagę zasługują również sprawozdania i budżety instytucji administracyjnych z różnych miast regionu, m.in. Brodnicy, Chojnic, Grudziądza, Torunia, czy Tucholi, sprawozdania instytucji społecznych i kulturalnych, spisy urzędników, a także sprawozdania zakładów przemysłowych działających w regionie od XIX do I połowy XX w.

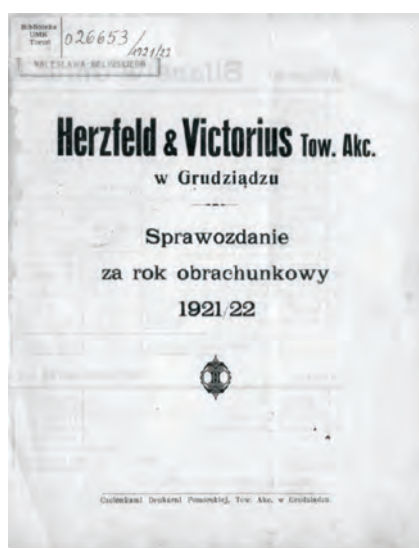
Sprawozdanie Wojewody Pomorskiego za okres od 1 kwietnia 1937 do 31 marca 1938 r. z działalności administracji państwowej na obszarze województwa.

Wydawca: Województwo pomorskie, 1937-1938. Sygn. 016703

CZASOPISMA REGIONALNE

Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego w Toruniu 1947-1948. Wydawca: Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Toruń, 1949. Nr 1. Sygn. 09050

Sprawozdanie za Rok Obrachunkowy 1921-1922 / Herzfeld & Victorius Tow. Akc. w Grudziądzu. Wydawca: Czcionkami Drukarni Pomorskiej Tow. Akc. w Grudziądzu. Grudziądz, 1921-1922, Sygn. 026653

Dzień Pomorski: bezpartyjne pismo codzienne. Wydawca: Pomorska Spółdzielnia Wydawnicza. Toruń, 1931. R. 3. Nr 3. Sygn. 06602

Polska Walcząca-Żołnierz Polski na Obczyźnie: La Pologne en Lutte: hebdomadaire militaire.
Miejsce wydania: w obozie polskim [Coëtquidan], 1940. R. II. Nr 1. Sygn. 06643

Prasa emigracji polskiej i Polonii, wydawana w XX wieku, jest podstawowym źródłem informacji zarówno o ważnych wydarzeniach społeczno-politycznych i kulturalnych polskiej diaspory, jak i o życiu codziennym Polaków na świecie. Źródłem trudnym do przecenienia, lecz rzadko studiowanym. Czasopisma emigracyjne redagowane i drukowane były po polsku, ale też w wielu obcych językach, a ich ogólna liczba dla okresu między rokiem 1900. a 2000. sięga nie mniej niż 6-7 tys. tytułów. Archiwum Emigracji i Muzeum Uniwersyteckie w Toruniu posiadają wielką liczbę tytułów prasy emigracyjnej i nierzadko są to jedyne ocalałe egzemplarze. Pod koniec lat 1990. Archiwum Emigracji jako pierwsze w Polsce rozpoczęło digitalizację i udostępnianie w Internecie najważniejszych periodyków polskiego wychodźstwa. Pierwszym były parysko-londyńskie *Wiadomości Polskie, Polityczne i Literackie* (1940-1944) oraz wychodzące w Londynie *Wiadomości*. Projekt realizowany w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu w ramach POPC pozwala udostępnić publicznie kilkadziesiąt kolejnych, ważnych dla badaczy emigracji, tytułów czasopism. Są to czasopisma bardzo różne, a ich wspólnym mianownikiem jest to, że ukazywały się w latach drugiej wojny światowej oraz tuż po wojnie. Wśród owych czasopism na uwagę zasługują przede wszystkim czasopisma wojskowe lub wydawane dla wojska polskiego na zachodzie. Prasa wojskowa 2. Korpusu jest przede wszystkim doskonałym źródłem wiedzy o stanie ducha polskich żołnierzy na szlaku bojowym od Rosji do Anglii. Drugim w kolejności zespołem prasy są czasopisma o charakterze społeczno-kulturalnym. Tu przede wszystkim ucyfrowiono *Życie*, czasopismo z lat 1947-1959, które było najważniejszym tygodnikiem/miesięcznikiem grupy

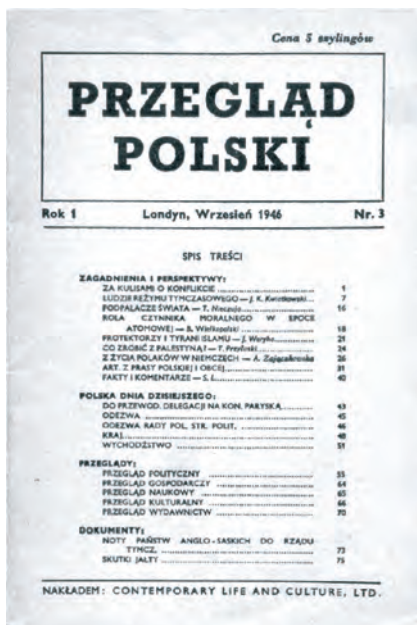

Życie: katolicki tygodnik religijno-społeczny.
Wydawca: Catholic Publishing Centre. Londyn, 1947. R. I. Nr 16. Sygn. 020997

PRASA EMIGRACJI POLSKIEJ I POLONII

publicystów, pisarzy i działaczy katolickich, skupionych wokół „Veritatu”. Trzecią grupą są periodyki partii i stronnictw politycznych oraz czasopisma niezależne skupiające się na tematyce politycznej.

SPIS TREŚCI

ZAGADNIENIA I PERSPEKTYWY:	
ZA KULISAMI O KONFLIKCIE	1
ŁUŻDZI REZERWY TYMCZASOWEGO — J. K. Karłowicz	7
PODPAŁACZE ŚWIATA — T. Nowak	16
POLSKA — CIECYNKA — ROSKALINGO W SPOK	
ATOMOWE — S. Wierzbowski	18
FOTOKORZYŻY I TYRANI ŚLĄSKU — J. Wójcik	21
CZĘŚĆ ZŁOŻYCH PALESTYNY — T. Prokopiuk	24
Z ŻYCIA POLAKÓW W NIEMCZECH — A. Zajączkowski	26
ART. Z PRASY POLSKIEJ I OBLICZ	31
FAKTY I KOMENTARZE — S. Ł.	40
POLSKA DNIA DZISIEJSZEGO:	
DO PRZEWOD. DELEGACJI NA KON. PARYSKA	43
OGŁOSZENIA	45
OGŁOSZENIA RĄDY POL. STR. POLIT.	46
KRAJ	46
WYCHODZYSTWO	51
PRZEGLĄDY:	
PRZEGLĄD POLITYCZNY	55
PRZEGLĄD GOSPODARCY	64
PRZEGLĄD NAUKOWY	65
PRZEGLĄD KULTURALNY	66
PRZEGLĄD WYDARZENIOWY	70
DOKUMENTY:	
NOTY PARLAMENTU ANGL. I SASKICH DO SZKADU TYMCZ.	73
SKUTKI JALTY	75

NAKŁADEM: CONTEMPORARY LIFE AND CULTURE, LTD.

KLESKA KRYMU

Francja idzie na lewo
Scyliński na pierwszym miejscu

Robotnik Polski w Wielkiej Brytanji: pismo Sekcji Zagranicznej P.P.S. [Polskiej Partii Socjalistycznej]
Wydawca: PPS. Londyn, 1945. R. 6. Nr 10. Sygn. 07707

W czasie II wojny światowej, z powodu przymusowego pobytu polskich żołnierzy i uchodźców cywilnych w różnych częściach świata, pojawiła się konieczność wydawania książek, które przybliżałyby kraj, w jakim przebywali. Były to opracowania historyczno-geograficzne, przewodniki z opisami miejsc i zabytków, słowniki dwujęzyczne zawierające potrzebne zwroty oraz nazwy urzędów i organizacji. Tak w czasie wojny, jak i po niej, polskie szkoły potrzebowały książek: podręczników i lektur, głównie klasyki polskiej. Książki drukowało wojsko, agendy rządowe oraz niewielkie oficyny prywatne rozrzucone po całym świecie. Strona graficzna tych publikacji była skromna, wynikająca z warunków wojennych lub powojennej biedy. Celem było kształcenie, szkolenie zawodowe i uzupełnianie wiedzy oraz przygotowywanie do życia w przyszłej niepodległej Polsce lub nauka zawodu. W wyniku zakończenia II wojny światowej, rozproszonych po całym świecie Polaków zastała nowa rzeczywistość. 5 lipca 1945 r. mocarstwa zachodnie wycofały uznanie dla Rządu RP i uznały Rząd Tymczasowy powstały w Polsce. Odtąd Polacy mieli prawo w dowolnym terminie wrócić do Polski, emigrować do innych krajów, zaciągnąć się do armii brytyjskiej lub podjąć pracę zawodową. Część Polaków postanowiła pozostać na emigracji. Wielu Polaków opuściło Europę i udało się „za chlebem” do Ameryki, Kanady lub Australii. Dla wszystkich udających się w taką podróż pomocne były broszury, w których opisywano warunki życia i możliwości zamieszkania oraz rozwoju. Wśród obiektów, które zostały zdigitalizowane w ramach projektu POPC znalazły się także wyjątkowe dzieła literackie. Wśród ponad 160 utworów przeważającą część stanowią sztuki sceniczne wydane dla Polonii amerykańskiej w Chicago na początku XX wieku.

Łomiński, Leon. Wielki Tydzień Polaków w Jerozolimie: pamiątka Świąt Wielkiejnocy 1941 spędzonych przez polskich uchodźców wojennych na Ziemi Świętej. Jerozolima: Ognisko Polskie, 1941. Sygn. 1385193

WYDAWNICTWA EMIGRACJI POLSKIEJ i POLONII

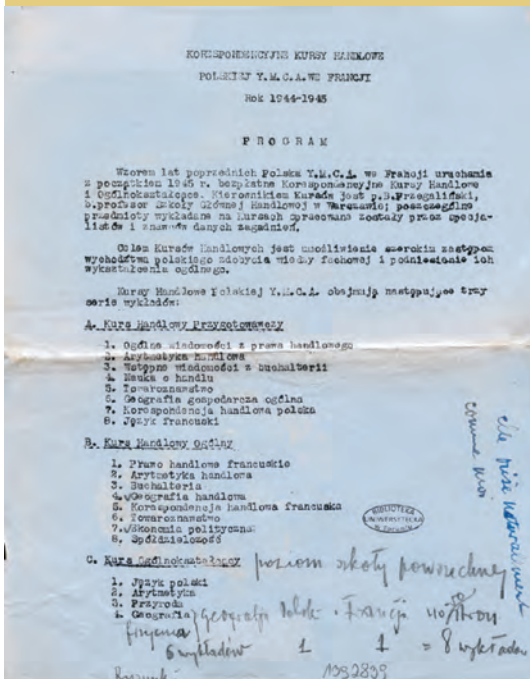

Dobrzyński, Stanisław. Sein Kampf: 41 karykatur politycznych. Jerusalem: W drodze, 1944. Sygn. 361569

Z. B. C-i. O wyborze zatrudnienia na emigracji. London: Związek Inwalidów Wojskowych Armii Polskiej w Wielkiej Brytanii, 1946. Sygn. 1382153

Sitkowski Józef J. Jestem teraz w wojsku: komedia patriotyczna w 4 aktach. Adams, Massachusetts: nakł. Polonia Plays; The White Eagle Printing, [cop. 1944]. Sygn. 940884

Wzorem lat poprzednich Polska YMCA we Francji uruchamia z początkiem 1945 r. (...) ; Korespondencyjne Kursy Handlowe Polskiej Y.M.C.A. we Francji: rok 1944-1945: program.
 [Francja]: [Polska Y.M.C.A. we Francji], [1944].
 Sygn. I 392839

W czasie II wojny światowej fala polskich uchodźców opuściła granice kraju. Szczególnie dotkliwie odczuli to dzieci i młodzież, którzy zostali w dużej liczbie osieroceni i pozbawieni dachu nad głową. Jedną z organizacji, która podjęła wysiłek niesienia nie tylko pomocy materialnej, ale przede wszystkim kulturalno-oświatowej, był Związek Młodzieży Chrześcijańskiej Polska YMCA. Celem organizacji w warunkach wojennych było zapewnienie opieki materialnej i medycznej oraz dbanie o rozwój duchowy i niedopuszczenie do braków w kształceniu młodych ludzi. Z inicjatywy Biura Głównego Polskiej YMCA we Francji powstał specjalny dział, którego zadaniem było krzewienie kultury poprzez organizację systemu bibliotek obwoźnych oraz objazdowych imprez artystycznych. Ważnym aspektem działań Polskiej YMCA w kierunku rozpowszechniania oświaty była organizacja bezpłatnego kształcenia korespondencyjnego. Była to pierwsza tego rodzaju inicjatywa polska poza granicami kraju a konkretnie we Francji. Prezentowane publikacje Polskiej YMCA na platformie cyfrowej Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej stanowią bogate źródło do poznania działalności kulturalno-oświatowej wśród polskich żołnierzy oraz ludności cywilnej na uchodźstwie, a zwłaszcza polskiej młodzieży i daje pojęcie o rozmiarze wysiłku włożonego w tę pracę. Propagowanie nauki, wychowywanie i nauczanie było szczególnie trudne biorąc pod uwagę fakt, że dośkwierał brak podręczników i pomocy naukowych. Ucyfrowione materiały są wyjątkowe, ponieważ publikacje te, w większości w postaci maszynopisów powielanych na słabej jakości papieru, uległy rozproszeniu i zniszczeniu.

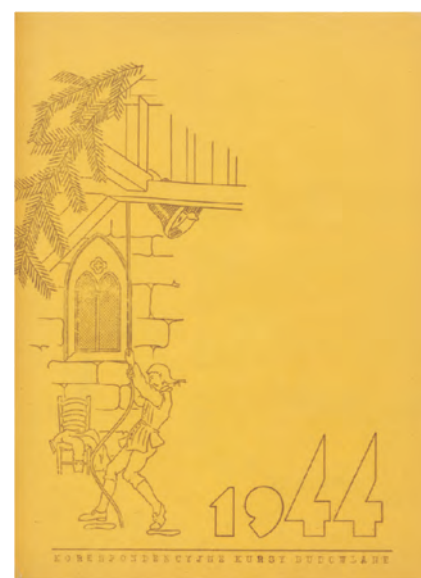
Świetlica YMCA, oznaczająca duży, jasny pokój z biblioteką i czytelnią. Tu odbywały się odczyty, spotkania, zebrania, przedstawienia, nauka języków obcych, koncerty a także zabawa: gry w domino, szachy, warcaby i tańce.

POLSKA YMCA 1939-1945

Rutkowski Bronisław. Idzie żołnierz... zbiór piosenek żołnierskich i ludowych, dawnych i współczesnych. Rzym: nakładem Polskiej Y.M.C.A. przy A. P.W., 1946. Sygn. I 385196

Przyszłość a budownictwo. Materiały do Prac Kulturalno-Oświatowych. Seria 7. Wiedza Praktyczna. [Paryż]: Polska Y.M.C.A., 1944. Sygn. I 392819

Spuścizna Wacława Górskiego, znakomitego toruńskiego fotografa, jest kolekcją unikatowych fotografii, bezcennych dla historyków i historyków sztuki, studentów konserwacji, muzealnictwa, ochrony dóbr kultury i artystów. Materiały przekazane do Archiwum UMK pochodzą z lat 1960–2002 i liczą ponad 5 tys. jednostek inwentarzowych negatywów w różnym formacie (35 mm, 6 x 7 cm, 8 x 11 cm, 9 x 12 cm). Ich autor, absolwent historii na UMK, fotograf-dokumentalista, w latach 1972–2002 był związany z Instytutem Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa UMK jako pracownik, a w latach 1980–2002 jako kierownik Pracowni Fotografii Dokumentalnej tego Instytutu. Podobnie jak niegdyś Jan Bułhak na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, W. Górski przez wiele lat na UMK prowadził zajęcia z fotografii dokumentalnej, m.in. ze studentami konserwacji, muzealnictwa i ochrony dóbr kultury. Wykorzystywał na tych zajęciach dokumentację, którą sam wykonał pracując dla Ośrodka Dokumentacji Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki, robiąc m.in. inwentaryzację fotograficzno-pomiarową złotnictwa na Pomorzu. W przekazanej do Archiwum UMK dokumentacji odnaleźć można zarówno fotografie pomników architektury z różnych zakątków Polski, jak i zdjęcia zabytkowych budowli znajdujących się w Czechach, na Morawach czy Ukrainie. Są to materiały przedstawiające bryły pałaców biskupich, kościołów czy klasztorów i ich elewacje, ale też szczegółową dokumentację ich wnętrza i wyposażenia. Wśród negatywów znajduje się też dokumentacja fotograficzna Kanału Augustowskiego, cmentarza żydowskiego w Lesku, zamków krzyżackich (w Działdowie, Barczewie, Bierzgowie, Człuchowie, Kwidzynie) oraz dokumentacja obiektów i zbiorów zabytkowych przechowywanych w muzeach i bibliotekach.

Radzyń Podlaski. Pałac, 1978

KOLEKCJA NEGATYWÓW WACŁAWA GÓRSKIEGO

Tykocin – Pomnik Stefana Czarnieckiego, ufundowany przez Jana Klemensa Branickiego, autorstwa Pierra de Coudray, 1980

Barczewo. Kościół franciszkanów św. Andrzeja Apostoła. Nagrobek Andrzeja i Baltazara Batorych, 1986

Chojna.
Ruiny Kościoła Mariackiego - nawa główna, 1973

Przygotowanie do digitalizacji wyselekcjonowanego przez bibliotekarzy materiału w ramach projektu POPC, pochodzącego ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej UMK, powierzono zespołowi Oddziału Konserwacji i Zabezpieczenia Zbiorów BU UMK złożonego z pięciu dyplomowanych konserwatorów i restauratorów dzieł sztuki oraz pracownika inżynierjno-technicznego. Różnorodność obiektów pod względem ich technik wykonania, stanów zachowania, rangi, niepowtarzalności, ilości zachowanych na świecie egzemplarzy powodowała, że dla zespołu konserwatorskiego z dużym doświadczeniem zawodowym i dobrą znajomością potrzeb zbiorów, zadanie było prawdziwym wyzwaniem. Opracowywano indywidualne programy prac, których celem było umożliwienie bezpiecznego wykonania kopii cyfrowej połączone z koniecznością zaspokojenia potrzeb poszczególnych zabytków. Obiekty były brudne, konstrukcje bloków uszkodzone, oprawy często nie pełniły swej funkcji bądź w ogóle się nie zachowały, druki źle się otwierały. Dla niektórych zabytków była to ostatnia chwila na ratunek (bardzo zakwaszone druki z XIX w.), dla innych okazja na spowolnienie naturalnych procesów starzenia. Konserwatorzy wykorzystali swoją wiedzę oraz bogaty zasób metod i specjalistycznych materiałów, by wykonane prace w sposób znaczący poprawiły stan zachowania i kondycję zbiorów. Trafiły one na strony KPBC i do otwartego Internetu zgodnie z założeniami projektu, dzięki czemu, również w tej postaci, zostaną zachowane dla przyszłych pokoleń. Kopia cyfrowa jest bowiem jedną z form ochrony zbiorów, rozszerzającą

PRACE KONSERWATORSKIE

jednocześnie dostępność materiału badawczego. Należy pamiętać jednak, że jej wykonanie nie zwalnia opiekunów zbiorów i konserwatorów z odpowiedzialności za zachowanie oryginałów. Wykonane w projekcie prace konserwatorskie wpisują się w ten obowiązek.

Rękopis średniowieczny (Rps I56/III, XV w.).
Oprawa przed konserwacją, karty pergaminowe
w trakcie oczyszczania mechanicznego.

Atlas kartograficzny przed i po pracach konserwatorskich

Aby udostępnić w Internecie cyfrową postać rzeczywistego obiektu, należy przeprowadzić kilka etapów prac, na które składa się selekcja, konserwacja, ucyfrowienie wybraną metodą, opracowanie metadanych, udostępnienie w Bibliotece Cyfrowej oraz archiwizacja. Do pracowni digitalizacji obiekt trafia po ocenie konserwatorskiej, która decyduje czy i jaką metodą dany obiekt można ucyfrowić. Do wyboru są dwie główne metody: skanowanie oraz fotografowanie. Często wybieraną drogą jest fotografia, wymagająca znacznie więcej nakładu pracy niż metoda skanowania. Pierwotne pliki przechowywane są w formacie RAW, który jest surowym formatem zapisu danych na matrycy światłoczułej aparatu. Ten "cyfrowy negatyw" przetwarzany jest następnie do formatu prezentacyjnego, który zawiera znacznie mniej informacji, ale może zostać upowszechniony i oglądany w Internecie przez użytkownika, który dysponuje jedynie przeglądarką. Duże skanery dzielowe pozwalają sprawnie i precyzyjnie tworzyć cyfrowy obraz swoich papierowych pierwowzorów. Rozdzielczość skanerów sięgająca ponad 2000 ppi pozwala na zobaczenie na ekranie szczegółów faktury papieru. Jednak maksymalna użyteczna rozdzielczość skanerów do obecnie około 400 ppi. Szczególnym przypadkiem są obiekty o dużych formatach, takie jak np. archiwalne mapy. Skanowane są na specjalnym skanerze o dużej rozdzielczości, a dzięki specjalnej konstrukcji jeden z dwu wymiarów obiektów może być dowolnie duży. Aby oglądanie online tak dużych formatów było komfortowe dla czytelników, pliki wynikowe, ze względu na ich wielkość, wymagają przetworzenia na specjalny format, tak zwane TIFF-y warstwowe (piramidalne).

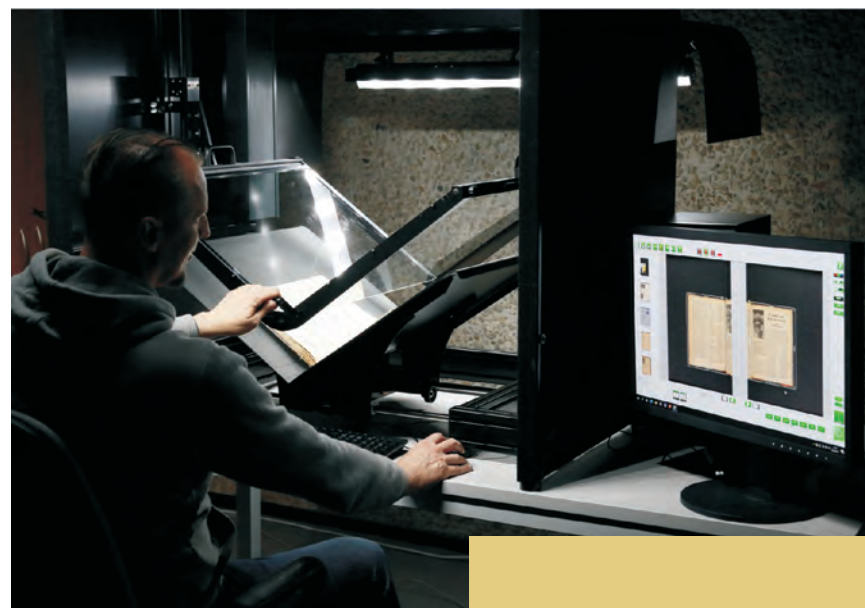

DIGITALIZACJA

Skany materiałów drukowanych czeka jeszcze jeden etap – poddawane są one procesowi optycznego rozpoznawania znaków (ang. OCR – optical character recognition). Optyczne rozpoznawanie znaków dodaje w plikach wynikowych warstwę tekstową, co umożliwia czytelnikom przeszukiwanie treści ucyfrowionych publikacji. Tak przetworzone cyfrowe obrazy trafiają do Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej - kpsc.umk.pl.

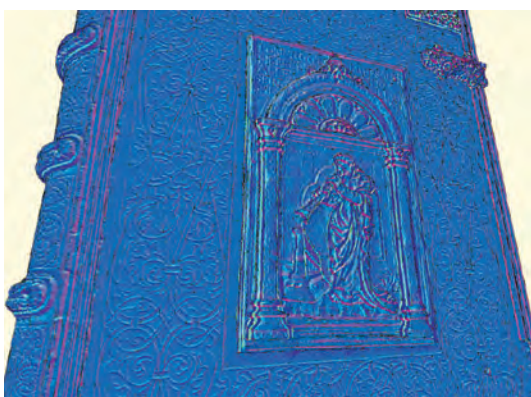
Cenne materiały negatywowe – takie jak np. fotografie ze zbiorów Wacława Górskiego – skanowane są na skanerze płaskim w rozdzielczości 2400 ppi. Następnie skany poddawane są obróbce cyfrowej polegającej na zamianie negatywu na pozytyw oraz korekcie kontrastu i jasności.

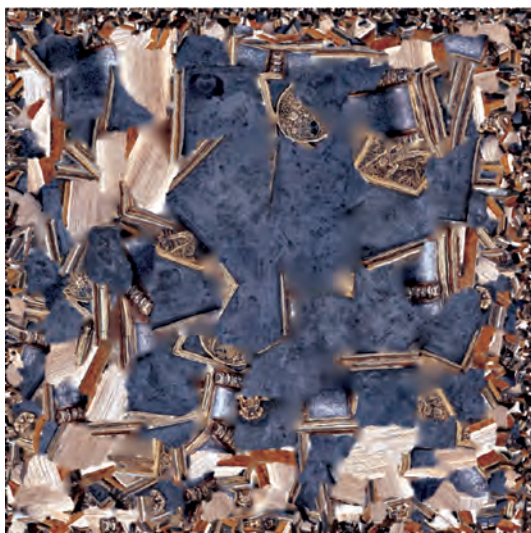
Skaner dzielowy Lizard firmy Book2Net. Kołyska oraz dociskająca szyba ma kształt litery V. Taka konstrukcja ułatwia ucyfrowienie książek, których ze względu na stan zachowania nie można szeroko otworzyć.

Tekstura dostarcza informacji o kolorze, fakturze, odbitym świetle i detalach na powierzchni obiektu.

W trakcie wielogodzinnych obliczeń tworzony jest model 3D, który opisuje kształt obiektów jako siatkę punktów i wielokątów. Model 3D zawiera współrzędne wszystkich wierzchołków siatki.

Tekstura w postaci mozaiki – z serii kilkuset zdjęć program wybiera najlepsze fragmenty.

Jednym z najcenniejszych zasobów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu jest zbiór ksiąg w srebrnych oprawach pochodzących ze Srebrnej Biblioteki księcia Albrechta Hohenzollerna i jego drugiej żony Anny Marii. W ramach projektu przeprowadzono ucyfrowienie tych unikatowych zabytków renesansowej sztuki introligatorskiej w technice 3D. Trójwymiarowe modele w technice fotogrametrii stworzyła toruńska firma „Restauro” - restauro.pl. Pierwsza część zadania polegała na wykonaniu serii zdjęć fotogrametrycznych o wysokiej rozdzielczości. Fotogrametria to technika, dzięki której można odtworzyć kształty obiektów. Zdjęcia wykonano ze wszystkich stron i pod różnymi kątami. Dla każdego obiektu wykonano ok. 400-600 zdjęć, z których każde ma ok. 300MB. Następnie program analizował serię zdjęć znajdując charakterystyczne punkty na każdym z nich i dopasowując je do siebie. Kolejny etap był najbardziej czasochłonny – na podstawie punktów charakterystycznych zbudowano chmurę punktów, która wygląda już niemal jak prawdziwy model. Następnie chmura punktów połączona została w siatkę wielokątów. Model 3D jest plikiem zawierającym współrzędne wszystkich wierzchołków siatki. Ostatnim etapem jest stworzenie tekstury jako mozaiki - ze wszystkich zdjęć wybierane są ich najlepsze fragmenty. Tekstura dostarcza informacji m.in. o kolorze, fakturze, odbitym świetle i detalach na powierzchni obiektu. W obiektach błyszczących jak Srebrne Oprawy dodatkowym utrudnieniem jest rodzaj powierzchni mocno odbijającej światło, co stanowi nie lada wyzwanie dla fotografa. Efektem końcowym pracy nad pojedynczym obiektem jest model 3D zawierający współrzędne ponad

DIGITALIZACJA SREBRNE OPRAWY W TECHNICIE 3D

kilkudziesięciu milionów wierzchołków wraz z teksturami o łącznej wielkości ponad 7GB. Z tego względu na potrzeby prezentacji w Internecie i w celu umożliwienia szerszego dostępu do nich, modele 3D Srebrnych Opraw zostały zmniejszone do ok. 100MB. W zależności od oprogramowania jakim dysponuje użytkownik oglądający taki trójwymiarowy obiekt, może zmieniać oświetlenie obiektu, kolor czy jego położenie. Trójwymiarowe prezentacje multimedialne opublikowano w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej.

Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa udostępniła 241 053 obiektów cyfrowych

Przeszukaj zbiory biblioteki

Wyszukiwanie zaawansowane 7

Mirosław Piotrowski, Widok miasta Torunia z 1664 roku wg Hartknoch. Materiał pochodzący z Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej

Przeszukaj kolekcję

KOLEKcje podrzędne | Kolekcji (15)

Książki (do 1945 r.)

Mapy

Druki ulotne

Grafika polska do 1945 roku

Muzykalia

Cymelia pelplińskie

Muzeum Dyplomacji
i Uchodźstwa Polskiego UKW

Pracownia Dziedzictwa
Kulturowego Kresów Wschodnich

Kolekcja węgierska

Pracownia Pamięć Bydgoszczan

Zbiory specjalne

Sprawozdania szkolne XIX i XX w.

Muzeum Oświaty w Bydgoszczy

Repozytorium UKW

K01011 P10000 B00010 C00011

Program Operacyjny Polska Cyfrowa
Beneficjent: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Partner: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Łączna wartość projektu: 4 599 042,05 zł
Środki z funduszy europejskich: 3 892 169,28 zł

Kierownik i koordynator projektu: dr A. Karolina Zawada
Koordynator projektu: dr Aldona Chlewicka-Mączyńska
Koncepcja wystawy: Edyta Krużyńska
Opracowanie graficzne: Hana Sierdzińska

Autorzy tekstów:
Magdalena Awianowicz
Paweł Balcerowicz
Lidia Bannach-Szewczyk
Marta Czyżak
Agnieszka Dwornik
Lidia Gerc
Magdalena Gołota-Majewska
Elżbieta Hudzik
Anna Klugowska
Jan Kotłowski
Małgorzata Kozieł

Piotr Koźurno
Piotr Kurek
Grażyna Kwaśnik
Ilona Lewandowska
Izabela Maćkowska
Katarzyna Moskała
Andrzej Mycio
Anna Supruniuk
Miroslaw A. Supruniuk
Grzegorz Szturo
Arkadiusz Wagner
A. Karolina Zawada